

Asia: VN/6617/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisesta torjunnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VaLa kiittää lausuntopyynnöstä ja pitää tärkeinä hankkeen tavoitteita suojata yhteiskuntaa ja kansalaisia järjestäytyneeltä rikollisuudelta. Järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollista torjuntaa koskevan erityissääntelyn lisäksi hankkeen tarkoituksena on ehkäistä laillisten yhteiskuntarakenteiden hyväksikäyttöä rikollisessa toiminnassa muun muassa muuttamalla rahankeräyslakia. VaLa ottaa lausunnossaan kantaa esitettyihin muutoksiin rahankeräyslain osalta. VaLa pitää uudistuksen tavoitteita kannatettavina. Toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi voisivat lisätä luottamusta rahalahjoituksia pyytäviin ja keräysvaroja toimintaansa käyttäviin tahoihin.

Rahankeräyslain tarkoituksena on mahdollistaa yleishyödyllisen toiminnan rahoittamiseksi järjestettävät rahankeräykset ja estää epärehellinen toiminta rahankeräysten yhteydessä. Järjestäytyneen rikollisuuden analyysikeskukselle kuvattu rooli liittyy epärehellisen toiminnan estämiseen. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahankeräysluvan myöntämisen harkinnanvaraisia esteitä liittyen rahankeräysluvan myöntämiseen tai sen peruuttamiseen sekä pienkeräyksen kieltämiseen. Keskus voisi esityksen mukaan luokitella tietyn ryhmän tai henkilön järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvaksi. VaLan mielestä on hyvä asia, että rahankeräyslaissa mahdollistettaisiin sen selvittäminen, onko luvanhakijalla, luvanhaltijalla tai pienkeräyksen järjestäjällä kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Esityksessä on hyödynnetty vuonna 2024 julkaistun ensimmäisen kansallisen NPO-sektorin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviota, joka pohjautuu tietoihin koko Suomen voittoa tavoittelemattomien organisaatioiden laajasta ja monimuotoisesta sektorista. Arviossa on huomioitu

myös rekisteröimätön yhdistystoiminta. Arviossa laaja NPO-sektori on jaettu 12 alasektoriin, jotta yksittäisen toimijan todellinen riskitaso pystytään arvioimaan yksilöllisemmin. Terrorismin rahoituksen näkökulmasta sektorin merkittävimmät riskit löytyvät mm. rekisteröitymättömistä yhdistyksistä, uskontoon ja maailmankatsomukseen liittyvistä yhdistyksistä sekä kiireellistä humanitaarista apua toteuttavista järjestöistä, joita ei ole arvioitu vakiintuneiksi humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön toimijoiksi. Suurin osa rahankeräysluvan omaavista yhdistyksistä ja säätiöistä ei ole tämän kaltaisia toimijoita.

Riskiarvion tarkoitus on auttaa tunnistamaan NPO-toimijat, joihin voidaan kohdistaa riskiperusteisia ja oikeasuhteisia toimia puuttumatta laillisesti ja oikein toimivien toimintaan. Riskiarvioinnissa tehtiin yhteistyötä NPO-sektorin kanssa ja rahankeräystoiminnan arvioitiin lisäävän mahdollista riskiä. Haavoittuvuutta havaittiin myös vaalirahakeräyksissä, jotka eivät Suomessa lain mukaan edellytä rahankeräyslupaa tai pienkeräyshyväksyntää. Tunnistettujen NPO-sektoriin kohdistuvien uhkien lisäksi keskeisimmät NPO-sektorin haavoittuvuudet liittyvät viranomaisvalvonnan tiedonvaihdon lainsäädäntöongelmiin, NPO-toiminnan läpinäkyvyyden sekä sisäisten prosessien puutteellisuuteen. Nämä ovat asioita, joita voitaisiin yhteistyöllä parantaa muutenkin kuin lainsäädännöllä.

VaLa lähtökohtaisesti kannattaa ehdotusta, että viranomainen seuraa ja arvioi rahankeräysluvan hakijan tai haltijan maksukykyä tai laiminlyöntejä liittyen lakisääteisiin maksuihin. Esityksessä on arvioitu rahankeräystoiminnan nykytilaa pohjautuen harmaan talouden selvitysyksikön tekemään selvitykseen yhdistysten ja säätiöiden taloudellisesta luotettavuudesta rahankeräysluvan edellytyksenä. Selvityksen tulokset näyttävät huolestuttavilta erityisesti rahankeräystahojen vastuuhenkilöiden taloudellisen luotettavuuden arvioinnin osalta. Rahankeräysluvan omaaville tai sitä hankkimassa oleville yhteisöille tulee määritellä selkeät arviointiperusteet, miten rahankeräysluvan hakijan tai haltijan maksukykyä arvioidaan ja mitä se vaatii yhteisöltä.

Harmaan talouden selvitysyksikön veloitteeksi tulisi esityksen mukaan rooli tukea selvityksillään rahankeräysluvan myöntämistä ja peruuttamista. Erityisesti muutos koskien osakeyhtiön tai muun yhteisön omistus- tai määräämisvaltaa, joka olisi rahankeräysluvan hakijan vastuuhenkilöillä, herättää laajuudessaan kysymyksen, onko se olennaista ja tarkoituksenmukaista. Arviointityö koskien rahankeräysluvan haltijoiden vastuuhenkilöiden sekä heidän johtamien muiden yritysten taloudellista luotettavuutta, vaikuttaa mittavalta ja laajoja lisäresursseja vaativalta. Kuten Ulosottolaitos/Valtakunnanvoudin kanslia lausunnossaan toteaa, Ulosottolaitos voi luovuttaa tietoja perinnässä olevien velkojen määrästä ja todetuista varattomuusesteistä, mutta se ei voi ottaa kantaa esimerkiksi velallisen maksukykyyn.

Mahdolliset vaikutukset rahankeräystahojen toimintaan

Rahankeräyslain tarkoituksena on mahdollistaa yleishyödyllisen toiminnan yksityisrahoitus eli oman varainhankinnan, kuten rahankeräysten, kehittäminen. Julkisen rahoituksen vähentyessä yleishyödyllisten yhteisöjen yksityisrahoituksen merkitys kasvaa jatkuvasti.

Rahankeräystahojen hallitusjäsenet toimivat vapaaehtoisina pääsääntöisesti ilman palkkioita. Mikäli kaikkien hallitusjäsenten taustat tarkistetaan maksukyvyttömyyden osalta, se voi entisestään vaikeuttaa uusien hallitusjäsenten saamista mukaan toimintaan.

Tälläkin hetkellä uutta, toistaiseksi voimassa olevaa rahankeräyslupaa joutuu odottamaan useita kuukausia (keskimäärin n. 8–10 kuukautta), ja rahankeräyslupaan tehtäviä muutoksiakin kuukausia. Lakiin tehtävien muutosten ei tule entisestään pidentää rahankeräyslupajonoja. Muutosten tulisi olla tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia, eikä niiden tulisi tarpeettomasti lisätä rahankeräystahojen työmäärää luvan saamiseen tai raportointiin liittyen.

VaLa kannattaa tehokasta viranomaisten välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä järjestäytyneen rikollisuuden hallinnollisessa torjunnassa.

Robertsson Tessa
Vastuullinen Lahjoittaminen ry